

Emån stoltserar med många världsrekord i flugfångade havsöringar. Både i dåtid och i nutid. Skribenten Pelle Klippinge har botaniserat i den rika skatt av fotografier och fångstjournaler som vittnar om stora fångster och stora fiskar. Dessutom ger fotoalbumen en bild av dåtidens flugfiskelegender, som återkom år efter år till det unka havsöringsfisket i Emån

TEXT: PELLE KLIPPINGE
FOTO: GUS SAMLINGAR & PELLE KLIPPINGE

Arvet efter Gustaf och Göran Ulfsparre Del II

VÄRLDSREKORDEN

DENNA UNIKA SPORTFISKEHISTORIK fortsätter med Emåns första rekordöring på fluga som kom redan 1929. Det var engelsmannen Walter Barrett som stod för bedriften. Havsöringen vägde ett stycke över 12 kilo och fångades i Ankarcrona pool på en Supper Fly. Enligt Göran Ulfsparre fick Barrett öringen registrerad av anrika Fly Fishers Club i London och som gällande världsrekord. Året efter blev det rekord igen när samme Barrett landade in en bjässe på hela 12,8 kilo i Lawson pool. Återigen var det en Supper Fly som gjorde jobbet. En fluga som då även gick under beteckningen Em Night Fly. I fångstjournalen har Gustaf Ulfsparre noterat »Världsrekord - Barrett lycklig« efter diverse annan fångstdata. Och det tror tusan med en sådan bjässe.

I och med de här tidiga rekordöringarna kan man gott förstå vilket rykte Emån fick. Fantastiskt eller hur, lilla Emån i Småland, fullt jämförbar med älvar som exempelvis Wye, Tweed, Spey, Driva, Namsen eller Laerdal på bara några år. Och fler rekordöringar skulle det bli. Såväl Anthony Crossley som Fitz Sampson-Way tangerade Barretts vikt två respektive fem år efteråt. Det innan Gavin Clegg övertog rekordet 1938 med sin 13,2 kilos. Det året bjöd ett fantastiskt höstfiske med åtskilliga bjässar. Kanske rentav den grymmaste av alla för Emåns del. Sedan skulle det dröja många år innan Stig Nilsson höjde vikten till 13,5 kilo år 1973. Det nuvarande rekordet innehavs av Lennart Westerlund med sin bjässe på 15,3 från Old man's place år 1993.

Det blir mycket fokus på dessa rekordfiskar, men man ska komma ihåg att de är viktiga milstolpar. I sammanhanget ska nämnas att man landat större havsöringar än den gällande rekordfisken i det kommersiella fisket i Kalmarsund. Det finns

exempelvis en fotograferad praktfisk på 15,4 kilo fångad år 1968, men även en på hela 16 kilo. Som kuriosita kan nämnas att flera av dessa bjässar porträtterades. Det gick till så att

Gustaf placerade ut fisken på ett kraftigt papper och sedan ritade av profilen i full skala. Vidare togs alltid noggranna mått på längd, omkrets och stjärtpole. Några fiskar stannade som enkla skisser medan andra färglades. Ett par finns bevarade i samlingarna och de finns även som miniatyurer i fångstjournalerna. Gustaf, som för övrigt hade en stark konstnärlig ådra, roade sig emellanåt även med att måla. Bland annat då naturmotiv. Han skapade också det välkända bomärket i form av en emaljbroch föreställande en hoppande havsöring över vågtoppar, vilka finurligt formar ordet Em.

Crossley's sista brev

UNDER VINTERN 2006 gick Göran igenom den brevväxling som förekom mellan de tidiga fiskegästerna och Gustaf. Vid några tillfällen satt vi tillsammans och kikade igenom korrespondensen vilket var väldigt intressant. Göran med sitt hästminne kom ju ihåg varenda figur! Brevet gav en betydligt djupare insikt och det finns en hel del spännande läsning kan jag lova. Av utrymmesskäl kan jag här bara göra några spontana utdrag. Jag börjar med legenden Anthony Crossley, som var leda-

mot av engelska underhuset. Den 19 april 1939 skriver han på ett brevpapper, bärande sigill från House of Commons i London, om sina funderingar om det stundande fisket där jag saxat dessa rader:

»I very much doubt if the greased line would do well at Em. In the rivers where it is really succesful the salmon are small. The big fish seldom come up to take the small flies, though they do occasionally.«

Den 3 augusti kommer nästa brev:

»I am still very undecided indeed as to whether we shall be able to get away at all. It looks to me very much as if there might be a firts-class bust up any time from next week onwards.« Brevet avslutas optimistiskt:

»Simply longing to see you all again! (My book has sold over 1,000 copies!)«

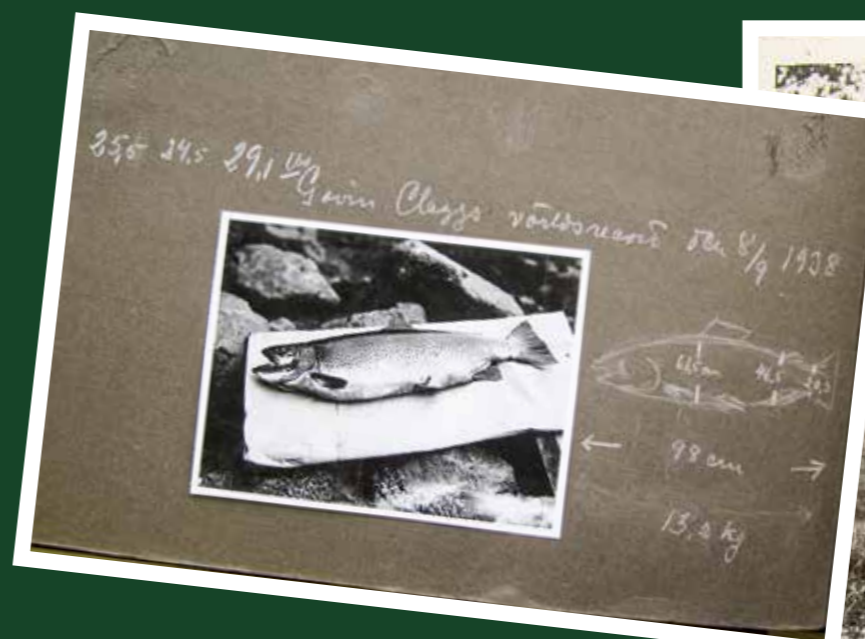
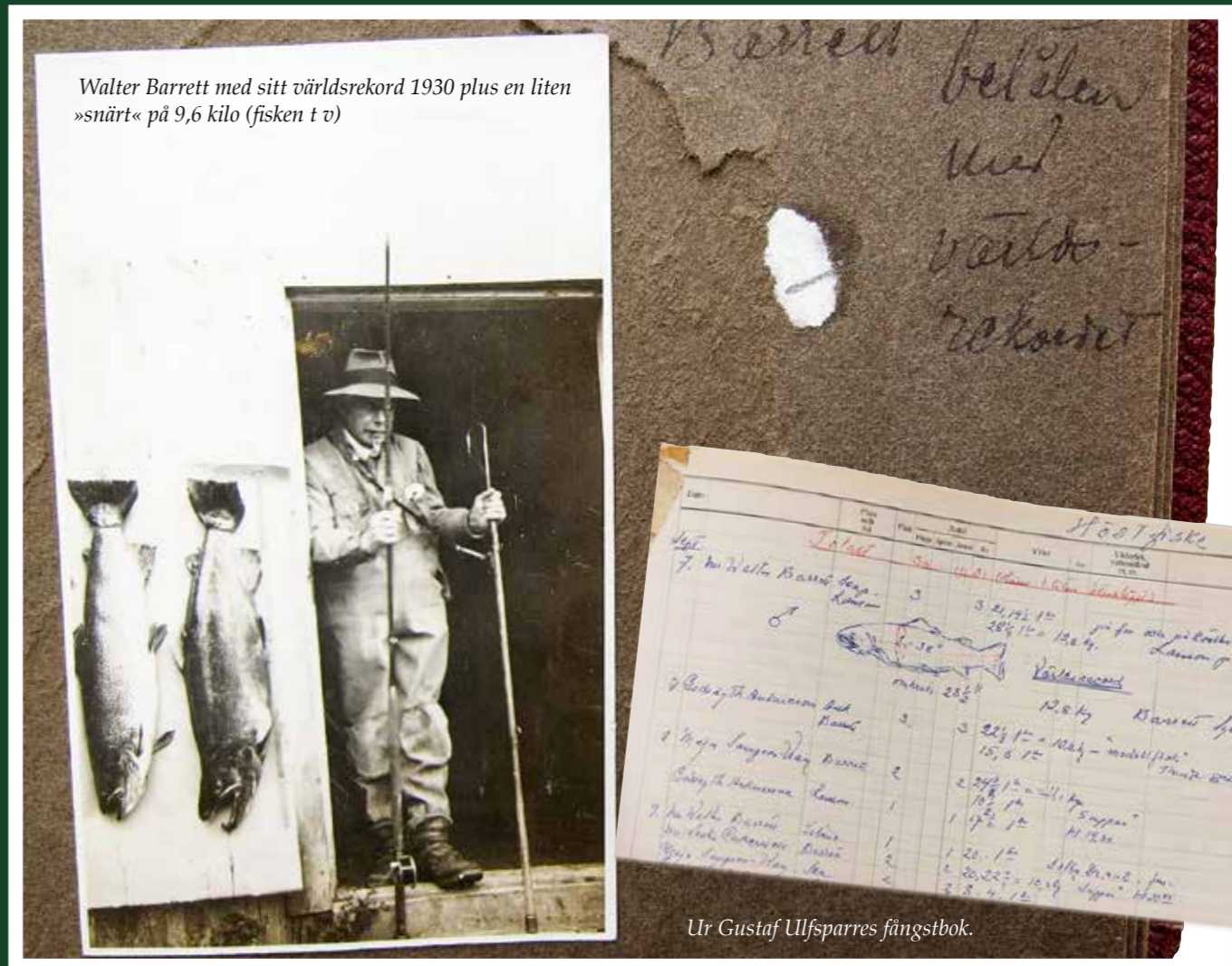
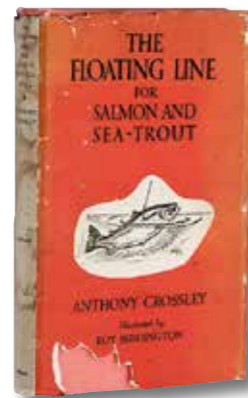
Boken Crossley syftar på är hans läsvärda klassiker »The Floating Line For Salmon And Seatrout«, som för övrigt kom ut samma år.

Strax innan krigsutbrottet, torsdagen den 10 augusti eller ungefär samtidigt som Hitler och Stalin bildade pakt, anländer sista brevet från Crossley. Han meddelar att han anländer till Em den 18 augusti tillsammans med Mr Hunter följt av en angelägen förfrågan:

»Can we have the old bridge up over the piers and across to Ankar Krona? and shall we be allowed to have a flick the evening of arrival?«

Och det var inte undra på att han var ivrig. Hösten innan bjöd, som jag skrev tidigare, på suveränt fiske. Detta trots lågt och varmt vatten där Crossley landade 50, Clegg 29 och Beddington 6 med en medelvikt på 7,5 kilo!

Nu blev det inte som alla hoppades utan den 15 augusti störtade det plan som Crossley och Hunter färdades i vid danska Storströmsbron mellan Falster och Själland. Det fanns sex personer ombord där

Gustaf Ulfsparre designade emaljmärket under 1930-talet. Under havsöringen, ett grönemaljerat fält format som vågtoppar, med skriften »EM«. Kravet för att erhålla märket, som sker genom GUS försorg, är en havsöring på minst 70 cm fångad på fluga i Emån.

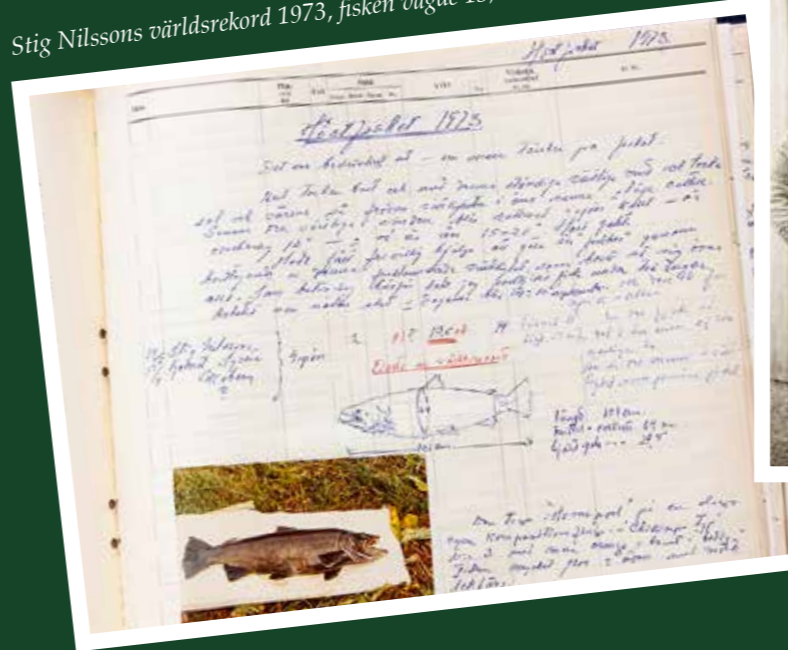

Anthony Crossley, Fitz Sampson Way och Gavin Clegg - tre legender 1935.

Walter Barrett beundrar sitt världsrekord på 12,8 kilo vid laxboden. Övriga på bilden är fr. v. Theodor Ankarcrona, Gustaf Ulfsparré, (Barrett med pipan), och Leslie Culverwell.

Stig Nilssons världsrekord 1973, fisken vägde 13,5 kilo.

Fångstkvoter var nödvändigt. Här författaren Bengt Berg med full pott från ett par majdaggar 1957.

endast piloten överlevde. Enligt minnesmäster Göran var det ett tvåmotorigt propellerplan av typen De Havilland. Något ordnat höstfiske blev inte av. Gustaf, som senare blev inkallad, har bara kort noterat »Krigsutbrott«.

En engelsk era gick mot sitt slut i och med kriget. Gustaf Ulfsparré var här 45 år gammal, Göran 12 och på radion spelades bland annat »Jag har bott vid en landsväg« med Edvard Persson och »In the mood« med Glenn Miller.

Barrett och böcker om Emån

DEN 4 JANUARI 1940 skriver 68-åriga Walter Henry Barrett, just nybliven pappa till dottern Kathlen Mary (!), och beklagar Crossleys plötsliga bortfall. Barrett, som för övrigt har en utsökt handstil, tar i brevet upp det pågående kriget och skriver:

»From what Theodor Ankarcrona tells me I gather your country may be helping Finland before long in her splendid fight against the Russians. Good luck to them and to all who joins them in their brave battle against aggression!«

Barretts bok »A Fisherman's Methods & Memories« som kom 1953 handlar en hel del om den storhetstid han fick uppleva. Hans bok tillhör Emklassikerna tillsammans med Crossleys plus verk av John Rennie, J D Greenway och Roy Beddington.

Spödesignern och fransosen Charles

Ritz, arvtagare till den världsberömda hotellkedjan Ritz, skriver fina ord om Em i sin trevliga bok »A Flyfishers Life«. Boken är ett måste att läsa i dessa sammanhang. I ett brev till Gustaf den 17 februari 1961, präglat Hotel Ritz, 15 Place Vendome, Paris, skickar Charles sin bok med hopp om att Gustaf ska vara intresserad att läsa den och meddelar samtidigt i ett PS:

»It is really too bad that I have not seen you in such a long time; but I am very busy and going to Bahamas to fish in april.«

En svensk författare som inte ska glömmas bort i sammanhanget är Albert Engström. I »Mitt Lif Och Lefverne« från 1907 utmärker han sig genom att vara den allra första (?) som omnämner flugfiske som metod i Emån. Detta från hans barnsdomsår vid Bohult runt 1875. Den byn ligger strax uppströms Fliseryd där engelsmän redan då svingade sina flugor över en helt outbyggd å. Vidare är naturligtvis Gustaf Ulfsparrés och Theodor Ankarcronas kapitel i storverket »Sportfiske i Sverige« viktiga bidrag till den annars ganska sparsamma svenska flugfiskelitteraturen.

Ska jag nämna ytterligare en författare får det bli Nils Brambeck som under 1940- och 50-talet kom ut med sina böcker »Femtio år bakom flötet« och »Strövtåg med Ran och Diana«. Bägge dessa innehåller en hel del fina minnen från havsöringsfisket vid Em. I GUS-samlingar inryms förstås en del litterära verk som också i många fall är dedikerade av

Charles Ritz, gäst vid Em 1952.

respektive författare. Det är en lika härlig känsla varje gång då man bläddrar igenom dessa klenoder, som har så stark anknytning till Emån och de legendariska spösvingarna.

Svarta boken

MEN DET FINNS ÄVEN ANNAN VÄL så spännande läsning. Vet inte om ni såg TV-programserien Naturrutan som sändes 1986 med Rolf Smedman. I ett av programmen, om Emån, framträder Gustaf Ulfsparré i en intervju där han berättar om fisket och plötsligt nämner något i stil med:

»Jag har en liten bok där de som inte sköter sig hamnar.«

Det är den så kallade svarta boken som avses. En enkel telefon- och adressbok på 10 x 15 centimeter. I denna fördes anteckningar över en del av de fiskande gästerna från 1960 och fram till 1980-talet.

Den som inte skötte sig hamnade i »svarta« boken.

Det är sannerligen en charmig blandning noteringar som exempelvis: »arbetsfiskar«, »ingen anmärkning«, »gick i vägen för andra«, »rovfiskare av stora mått«, »nonchalant drulle«, »spinnfiskade på förbjudet område«, »bra och hygglig«, »fiskar mycket hårt«, »gjorde sig inte besvär att hälsa«. En mer allvarig incident måste inträffat 1969 då följande rader skrevs: »var berusad, stal 5 laxar, slutade med knivhugg o slagsmål«. Noterbart är att det var frun i huset, Margareta Ulfsparré, som skötte anteckningarna. Boken var ett praktiskt redskap för att hålla reda på nya kunder och för att säkerställa högsta klass på fiskeupplevelsen. De som inte skötte sig kunde knappast räkna med något fortsatt fiske.

Fångstkvoter, gränser

MED TANKE PÅ dagens ekofiske där det mesta släpps tillbaka kan den fångstkvot som gällde 1934 upplevas omätligt generös. Eller vad sägs om att det var tillåtet att ta 25 fiskar på spinn och dag. Med fluga var antalet fritt. Då hade Gustaf

ändå reglerat ner antalet drastiskt efter den föregående säsongen då det enligt hans anteckningar var rikligt med fisk, men som missbrukades med »rovfiske«. Premiärdagens 9 spön togs nämligen hela 308 fiskar där »tvänne sportmän« utmärkte sig och tog över 60 stycken vardera. Redan 1935 infördes en ny kvot på 20 stycken. Då var det heller inte längre tillåtet att spinnfiska nedanför en linje från Laxboden-Lilla Eken till och med Rökhuset (uppskattningsvis nuvarande halva Home pool, Ankarcrona och Barrett). I Sea pool var det endast tillåtet med spinn i den yttre delen och då från båt. Kvoten sänktes till 15 stycken 1948, men det var fortsatt fria fångster med fluga. Området för spinnfiske kortades in ytterligare och begränsades till ovan bron (träbron) samt i Sea pool nedanför Abborrstenen. År 1949 var fångstkvoten 10 fiskar oavsett metod och i mitten av 70-talet, då jag var med Sylve Andersson & Co första gången till Em, var det 8 stycken på fluga som gällde, men endast 5 på spinn och dag.

Fotoalbumen

DET FINNS NU inte bara böcker och brev i samlingarna utan också en hel del foton och fotoalbum. Det är gissningsvis ett femtiotal album från år 1900 och fram till nutid. Detta arv är unikt och ger mängder med intressant information och kunskap och är inget annat än en historisk skatt. En del av dessa äldre album är i dåligt skick

Emåns världsrekord på flugfångad havsöring

1929 Walter H. Barrett	12,3 kg
1930 Walter H. Barrett	12,8
1932 Anthony Crossley	12,8 (tangering)
1935 Fitz Sampson-Way	12,8 (tangering)
1938 Gavin Clegg	13,2
1973 Stig Nilsson	13,5
1990 Roland Maxe	14,2
1993 Lennart Westerlund	15,3

och håller knappt ihop. Ibland bläddrade vi igenom dessa medan Göran berättade vem som förekom på bilderna. De foton som fascinerar mig allra mest är de från 1900-talets början som visar miljön. De gamla sågverken, på vardera sidan om Pier pool, är redan då i förfall medan orangeriet, strax intill stora huset, verkar vara i hyfsat skick. Samma sak med lusthuset. Vad som slår mig är att landskapet är så öppet. Redan på håll ser man Östersjön och Runnö. Vidare är det skojigt att se de gamla bilarna utanför stora huset. Bilder är sannolikt tagna då fiskarna anlände till den stundande fiskefesten.

Festades gjordes det naturligtvis mellan fiskepassen. Makarna Ulfsparré levde ett rikt sällskapsliv. Detta med en umgängeskrets som under decennier sträckte sig över ett brett register. Från vanligt folk till överklass inklusive kungligheter. Så det var verkligen synd att varken Gustaf eller Göran blev med bok då de hade så mycket mer att berätta om sina liv med Emån och dess havsöring i fokus.